

Traditie en vernieuwing

De praktijk leert dat een gemeenteopbouwproces door de spanning heen gaat van de krachten van vernieuwing en traditie. Die spanning kan zelfs het karakter van een conflict krijgen. Wie aan gemeenteopbouw begint, moet deze spanning aandurven en aan kunnen. Wie deze spanning in de gemeente wil vermijden, moet niet met gemeenteopbouw beginnen: het wordt dan gegarandeerd een fiasco!

Traditie

Traditie is te vergelijken met de loop van een rivier door het landschap. Laten we als voorbeeld de Rijn nemen. De Rijn begint zijn loop hoog in de gletsjers van de Zwitserse alpen. Daar smelt het ijs. Water komt tot leven. Wat vast gevoren zat, ontdooit en komt in beweging. Eerst aarzelend, waar het ijs in water overgaat. Aan de rand van de gletsjer sijpelt het water weg. Maar een paar kilometer verderop zie je welke krachten in dit proces vrijkomen. Met donderend geraas stort het smeltwater zich door een nauwe kloof, alles meesleurend.

Het begin van de Rijn, in het Zwitserse hooggebergte, biedt een beeld van het begin van het christendom. Het begon heel bescheiden met een groepje van twaalf mannen en enkele vrouwen in een zaaltje in een huis in Jeruzalem, die wachtten op de vervulling van wat Jezus hen beloofd had (Han. 1:12 e.v.). Hier begon het ijs te dooien. Toen op de pinksterdag de heilige Geest werd uitgestort, was er geen houden meer aan. Binnen twaalf uur had het smalle stroompje van twaalf mannen en wat vrouwen zich verbreed tot een stroom van drieduizend dopelingen.

Het begin van de christelijke gemeente, beschreven in Handelingen 2, staat model voor meerdere momenten uit de geschiedenis van de kerk. We spreken dan van een *opwekking*. Na een onopvallende periode van voorbereiding in een kleine kring van gelovigen die bidden en verwachten, komen door de werking van Gods Geest ineens geweldige krachten vrij. Honderden en duizenden komen tot geloof en krijgen een andere levensinstelling. Er gaat een nieuwe wind waaien. Als gevolg daarvan hebben opwekkingen vaak ook vernieuwingen in de maatschappij bewerkt. Zo is het christendom begonnen. Zo zijn in de loop van 2000 jaar christendom vele christelijke geloofs-bewegingen begonnen. Zo is ook het baptisme begonnen.

Een opwekking is een geweldige geestelijke ervaring. Maar je moet opwekkingen niet idealiseren. Ze hebben nooit een lang leven. Na het korte, onstuimige begin in het hooggebergte kiest het water van de Rijn zich honderden kilometers lang een weg door het landschap. Veel minder opwindend, zeker na Lobith: -Denkend aan Holland zie ik brede rivieren traag door oneindig laagland gaan.

Maar het gaat om hetzelfde water! Hier zitten we midden in de thematiek van *traditie en vernieuwing*. Een opwekking is vernieuwing: smeltend ijs, onvermoede krachten die vrijkomen, levend water dat zich een weg zoekt. Maar die vernieuwing krijgt alleen toekomst in traditie. Zonder de honderden kilometers lange bedding van de Rijn door Duitsland en Nederland zou het Zwitserse smeltwater nooit de Noordzee bereiken. Het water moet doorgegeven worden om zijn doel te bereiken. Dat is traditie: doorgeven van wat ontvangen is.

Een opwekking is een unieke ervaring, maar zonder traditie heeft zij geen toekomst. Bij alle vernieuwing hebben we traditie nodig. Omdat het leven zelf traditie is. Traditie is overdracht en continuïteit. Zij is overdracht van ervaring en kennis van de ene generatie op de volgende. Zij is de continuïteit in alle veranderingen in de geschiedenis van een gemeenschap.

Traditionalisme

De lof van de traditie moet bezongen worden. Maar tegelijk moet je met traditie oppassen. Voor je het weet, verandert traditie in traditionalisme. Traditie en traditionalisme lijken op elkaar als twee druppels water. Ze verschillen slechts op één punt, en je moet goed kijken om het verschil te zien. Traditie is stromend water. Traditionalisme is stilstaand water. Christelijke traditie is de stroom van gemeentelijke vernieuwing, in continuïteit met het verleden. Christelijk traditionalisme is de verabsolutering van een bepaalde episode uit de traditie. Het verleden wordt vereeuwigd en heilig verklaard. In deze geesteshouding is alle verandering per definitie afval van het ware geloof. Het traditionalisme grossiert in -eeuwige waarheden, heilige huisjes, heilige gewoontes, -goddelijke ordeningen en onaantastbare zekerheden. Laten we elkaar goed begrijpen: het christelijk geloof is waar en heilig, en het biedt goddelijke orde en zekerheid. Maar die waarheid, heiligheid, orde en zekerheid moeten tot aan de voleinding steeds opnieuw vorm krijgen. Zolang de geschiedenis duurt, zijn zij niet uit de voorraad van het verleden leverbaar.

Traditionalisme is stilstaand water. Het Bijbelse voorbeeld daarvan is de Dode Zee. Zoals iedere heilige-landtoerist weet: op dat water kun je je heerlijk lui laten drijven. Je hoeft niets te doen om het hoofd boven water te houden. Er lijkt niets veiliger en zekerder. Maar je drijft op de dood. Traditionalisme waarin luiheid en gebrek aan inspiratie zich een veilige rustplaats gezocht hebben, dient ontmaskerd te worden.

Hoe doe je dat in de gemeente? Niet door discussies te beginnen. Een traditionalist laat zich met geen enkel argument overtuigen als het gaat om het inruilen van de oude vertrouwde zangbundel *Lofzangen & Gebeden* voor de nieuwe bundel *Liederen voor de Gemeentezang*. Of als het gaat om de ruimte voor een combo op het podium in de kerkzaal. Wie verantwoordelijkheid draagt in vernieuwingsprocessen in de gemeente, doet er wijs aan traditionalisten de vraag te stellen: -Kunt u mij vertellen waarom u op zondagochtend alleen gezegend wordt, wanneer onder begeleiding van het orgel gezongen wordt uit *Lofzangen & Gebeden*? Het komt er dan op aan je niet bij deze vraag te laten wegpraten.

Valse traditie

Traditie is goed, want zij is de toekomst van het levende verleden. Traditionalisme is verkeerd, want zij is de dood in de pot. In het spanningsveld van traditie en vernieuwing wordt de gemeente door nog een ander gevaar bedreigd, nl. dat van de valse traditie. In een gemeente kan de christelijke traditie gaan fungeren als de dekmantel over een familietraditie. Wat grootvader altijd zei en de mening van vader - die nota bene 25 jaar ouderling is geweest! - legt dan in de gemeente een claim op de visie en de handelwijze van de jonge generatie. En wanneer oom Jan ergens op tegen is, kun je er zeker van zijn dat een kwart van de gemeente er op tegen is. Trouw aan de Heer en zijn gemeente raakt verward in een kluwen van familieloyaliteiten.

Een geloofsgemeenschap waarin de jaren gaan tellen, kan niet alleen verstrikt raken in de sociologische wetmatigheden van familierelaties. Ook de mechanismen die een rol spelen in de geschiedenis van vriendschappen en (meestal toegedekte) vijandschappen kunnen het gemeentelven gaan beheersen. Wanneer broeder Jansen tot ouderling gekozen wordt, zie je de familie Pietersen minder vaak in de diensten. Want de Jansens en de Pietersens leven sinds dertig jaar met elkaar in onmin. Iemand die als nieuweling zoñ gemeente binnenkomt, zal zich weldra onzeker en na verloop van tijd gefrustreerd gaan voelen. Onder de traditie van vrome woorden, mooie liederen en zinvolle gebruiken blijkt een traditie van familiale en sociale verhoudingen het gemeentelven te bepalen. Hier is sprake van valse traditie.

Hoe moet je hier mee omgaan? Vernieuwing moet in zulke gemeentes vaak het karakter krijgen van sanering. Het proces van gezondmaking zal waarschijnlijk van buiten moeten komen. Van binnen uit is geen heil te verwachten. Daarvoor voelt de zieke binnenkant zich meestal teveel gerechtvaardigd door de christelijke buitenkant. Voor wie in zoñ gemeente leiding geeft aan een vernieuwingsproces, is het een eerste vereiste zich niet te laten inspinnen in de webben van oude familiekwetsies en groepsbelangen. Iemand die nieuw de gemeente inkomt, moet op deze punten een buitenstaander willen blijven. Alleen dan kan hij of zij slagvaardig optreden en de weg naar vernieuwing banen.

Wanneer u leiding geeft in zoñ gemeente: geef nieuwe enthousiaste mensen een kans. Besteed veel pastorale zorg aan hen. Bemoedig hen. Laat uw tijd en energie niet verdwijnen in pogingen om oude familievetes eindelijk tot een oplossing te brengen. Wanneer geharnaste leden van de -oude gardeøboos worden? Laat hen in zoveel mogelijk vrede vertrekken. Dat is beter voor de gemeente. En misschien ook voor henzelf.

O.H. de Vries